

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державне інформаційно-виробниче підприємство
Видавництво «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

ВИДАЄТЬСЯ З 1976 РОКУ

Виходив під назвами:

«Русский язык и литература в средних учебных заведениях Украины», «Відродження», «Всесвітня література в середніх навчальних закладах України», «Всесвітня література в сучасній школі».

3 липня 2013 р. – «Всесвітня література в школах України».

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 20008 – 9808Р від 25.06.2013 р.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 68829

Схвалено вченою радою Інституту іноземної філології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Тамара ГРЕВЦЕВА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Катерина БИКОВА, Людмила ВОЗНЮК,
Євгенія ВОЛОЩУК, Володимир ГЛАДИШЕВ,
Євдокія ГОЛОБОРОДЬКО, Людмила ДАВИДЮК,
Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, Олена ІСАЄВА,
Жанна КЛИМЕНКО, Юрій КОВБАСЕНКО,
Жанна КОШКІНА, Юрій КУЗНЕЦОВ,
Лідія МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКА, Леся МИРОШНИЧЕНКО,
Дмитро НАЛИВАЙКО, Ольга НІКОЛЕНКО,
Ніна ОЗЕРОВА, Олександр ПРОНКЕВИЧ,
Світлана САФАРЯН, Ольга СУХОМЛИНСЬКА,
Борис ШАЛАГІНОВ, Фелікс ШТЕЙНБУК

МЕТОДИЧНА РАДА:

Світлана БАК, Рита СРОШЕНКО,
Лідія ЗІНЕВИЧ, Людмила КОВАЛЬОВА,
Ірина КУЗЬМЕНЧУК, Людмила ЛИСАК,
Людмила ПАРАМОНОВА, Олександр ПЕРВАК,
Людмила ПУЛАТОВА, Олена РЕВНІЦЕВА,
Ольга СУТУЛА, Ірина ТРИГУБ,
Наталія ХИМЕРА, Тетяна ЧЕРЕДНИК,
Марина ЧУБАРОВА, Валентина ЮРЧАК

На с. 1 обкладинки

Микита ХРИСТИЧ, учень Авіакосмічного ліцею
ім. І. Сікорського, м. Київ
(учитель Ганна КУЛИК)

Ілюстрація до повісті Василя Бикова
«Альпійська балада»

Всесвітня Література

В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Щомісячний науково-методичний журнал

№ 5 (467)

ТРАВЕНЬ 2020

ЗМІСТ

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

До 75-річчя Перемоги над нацизмом

- РОГОВА Ірина. Три дні щастя посеред війни
Урок за «Альпійською баладою» В. Бикова 2
- КУЛАЧИНСЬКА Вікторія. Про війну можна писати по-різному
Система уроків за романом М. Зузака «Крадійка книжок» 7
- ПУТІЛІНА Лідія. Книжка-рятівниця
Матеріали до вивчення роману М. Зузака «Крадійка книжок» 18
- Вітасмо!**
КРАСУЦЬКА Ірина. Осмислюючи і перетворюючи
*Маленький лист до мудрого ювілею доброго конструктора і філософа освіти
Василя Івановича Шуляра* 22

МЕТОДИКА, ПОШУК, ДОСВІД

- КОЗІЄВА Віталіна. Мотивація як гачок для «лову» учнів 23
- Шкільна тема з погляду науковців**
УДОВИЧЕНКО Лариса. «Чорний детектив», що порушує серйозні проблеми
Матеріали до вивчення роману Д. Пеннака «Усе для людоджерів» 28
- Конкурс «3 днем народження, Книжко!»**
ФЕСЮН Лілія. Буклет до дня народження Робінзона Крузо 31
- Рефлексія**
СУВОРОВА Поліна. Як передати відчуття від прочитаного? 32

МЕТОДИКА, ПОШУК, ДОСВІД: ЗАВТРА — НА УРОК

5 КЛАС

Позакласне читання

- ХРЯПКО Лариса. Навчатися, граючись, і сміятися, діючи!
Урок за твором Дж. Стронга «Гармидер у школі» 33
- 10 КЛАС
- ЖЕЛІЗКО Юлія. Духмяний урок
Два уроки за романом Йоанни Ягелло «Кава з кардамоном» 38
- 11 КЛАС
- ПЕРВАК Олександр, ХАНЧУК Інна, ЯНКОВИЧ Оксана. Орієнтовне планування
уроків зарубіжної літератури 49
- ХОМИЦЯ Людмила. Компетентнісно орієнтовані завдання
для оцінювання навчальних досягнень учнів: М. Павич. «Скляний равлик» 54

ПІСЛЯ УРОКІВ

- ГРИЦЕНКО Світлана, ГРИЦЕНКО Лариса. «Чайка на крижині...»
*Літературно-музична композиція до 90-річчя від дня народження
сучасної української поетеси Ліни Костенко* 58

ШКІЛЬНА ТЕМА З ПОГЛЯДУ НАУКОВЦІВ

«ЧОРНИЙ ДЕТЕКТИВ», ЩО ПОРУШУЄ СЕРІОЗНІ ПРОБЛЕМИ

МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ РОМАНУ Д. ПЕННАКА «УСЕ ДЛЯ ЛЮДОЖЕРІВ»

Лариса УДОВИЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури і компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Даніель Пеннак – зірка сучасної французької літератури, автор-легенда, відомий у всьому світі. Його твори надихають режисерів ігрового та анімаційного кіно, а есе «Як роман» перевернуло всі сталі погляди на те, як потрібно навчати літератури, аби діти полюбили книжки. Пеннак вважає, що «книги завжди кращі від авторів».

Даніель Пеннак неперевершений розповідач, природжений педагог, прекрасний співрозмовник. Його твори вирізняються яскравою та місткою манерою оповіді, оригінальним поглядом на життя дітей та їхніх батьків, а ще дивовижною здатністю ділитися своєю любов'ю до життя.

Життя і творчість Данієля Пеннака.

Декларація прав читача.

Даніель Пеннак народився 1 грудня 1944 р. в Касабланці, Марокко. Його батько, інженер за фахом, став офіцером колоніальної армії, дослужився до звання генерала. Тому дитинство майбутній письменник провів у гарнізонах Африки, Індокитаю та Франції.

У школі він навчався не дуже добре, але в останніх класах почав досягати неабияких успіхів завдяки впливу викладачів, яких потім згадував у своїх художніх творах.

Він здобув освіту викладача французької мови та літератури у 1969 році з правом викладати в коледжах саме після студентської революції у Франції. З 1970 року Пеннак почав працювати шкільним учителем літератури в Суассоні, неподалік від Парижа.

Пеннак працював із дітьми, які потребують особливої уваги. Саме дітям призначені його перші твори «Куть-кутько» (1982) та «Око вовка» (1984).

Перші літературні спроби Данієля Пеннака не приймали в жодному видавництві. Іноді редактори аргументовано йому пояснювали, що слід ґрунтовно працювати зі своїм літературним обдаруванням і вдосконалювати літературну мову.

Світову славу Пеннаку принесли детективні романи про родину Малоссен, події яких відбуваються у Бельвілі.

Пеннак ще захоплювався політичною сатирою та детективами «чорної серії».

У 1985 році він видав роман «Все для людожерів» – перший із серії детективних історій про Бенжамена Малоссена, що отримала загальну назву «Сага про Малоссена», своєрідного «цапа-відбувайла» та його родину, яка мешкає у Бельвілі, бідному і кримінальному емігрантському районі Парижа. Цей роман приніс Пеннаку світову славу. За ним вийшла ще ціла низка романів про родину Малоссенів, які також були майстерно написані в детективно-гумористичному жанрі. Іноді його твори називають «чорними детективами».

«Чорний детектив» («чорний роман» або нуар) – жанр американської масової літератури ХХ ст., різновид «крутого» (або «круто звареного») кримінального роману. В основу жанру лягли напружений сюжет і грубувата манера оповіді в дусі Ернеста Гемінгвея і Джона Дос Пассоса (риса, спільна для «крутого» і «чорного» романів). Однак на відміну від «крутого роману», де головним героєм виступав персонаж, який розслідує злочин (детектив, журналіст), героєм роману-нуар є зазвичай жертва, підозрюваний або злочинець.

Книжки Даніеля Пеннака перекладені майже тридцятьма мовами світу, отримали безліч літературних премій у різних країнах.

Крім художньої прози, в доробку Даніеля Пеннака спогади, сценарії та есеї. У одному з них – «Як роман» (1992) – Пеннак проголошує такі **права читача** (див. схему нижче):

Україна і світ

Даніель Пеннак не дуже знаний в Україні. Його твори українською мовою перекладали М. Венгрєнівська та М. Марченко.

● Готуємося до діалогу.

Головний герой роману Бенжамен Малоссен працює в Магазині – велетенському супермаркеті, який може запропонувати покупцеві найрізноманітніші товари: пуловвер, холодильник, ліжко чи навіть зброю. Та

він не охоронець, продавець чи консультант. Його офіційна посада технічного контролера – це фікція, а насправді вона дивна і незвична – цап-відбувайло. Посадові обов'язки головного героя полягають в тому, щоб брати на себе провину в усіх негативних ситуаціях, що трапляються в Магазині.

Саме в цьому Магазині відбуваються теракти – невідомий злочинець підриває бомби і від вибуху завжди хтось гине. А Малоссен завжди перебуває неподалік епіцентру. В якийсь момент він розуміє, що його прагнуть підставити.

У романі багато колоритних персонажів. Чого тільки варта сім'я Малоссена! Матір, зосередившись на власному особистому житті, покинула дітей, передавши Бенжамену опікунство над ними. Старша сестра Луна, що перебуває у стані депресії через вагітність та закоханість в молодого лікаря, щодня телефонує головному герою в пошуках поради. Не дають Малоссену спокою також і молодші брати з сестрами, з якими він живе разом: Клара захоплена фотографією та підготовкою до ЗНО, Тереза зосереджена на астрології, Жеремі здатний підірвати школу та Малюк, що колекціонує фотографії. Ще одним членом сім'ї є песгульвіса Жуліус, який схильний до, на перший погляд, раптових приступів епілепсії та не любить митися.

Друзями головного героя є інші працівники Магазину: завідуючий відділом інструментів Тео – гомосексуаліст, що любить фотографуватися і вишукано одягатися, та нічний охоронець Стожилкович – незмінний суперник Малоссена в шахах. Дівчина Малоссена – Джулія, теж неординарна особистість. Вона журналістка в журналі «Актюель», яка цілком спокійно може спробувати поцупити пуловер в Магазині.

Роман написаний в легкій, дещо гумористичній формі. Хоча питання, що в ньому порушено, надзвичайно серйозні: виховання дітей, відповідальність, вірність. Засуджує автор обман та, часом дивну, експлуатацію людей. Також читачі мають відчуття обурення автора щодо гоніння євреїв та дій колабораціоністського уряду Віші під час Другої світової війни. Що й не дивно, зважаючи на те, що автор французький інтелектуал, який народився за пів року до закінчення військових дій та міг на власні очі бачити їх наслідки в післявоєнній Франції.

Образ сучасного Парижа та його мешканців у романі. Викриття абсурдності суспільства споживання.

У романі яскраво описано сучасний Париж. Специфіка роботи Бенжамена Малоссена дає йому змогу побачити життя мешканців міста, споживачів, які щоденно з'являються в супермаркеті. На початку книжки події відбуваються напередодні Різдва, але святковий настрій зовсім не відчувається. Розлючені, обурені, завжди незадоволені покупці спершу ладні четвертувати свого цапа-відбувайла. Проте Малоссен – тонкий психолог і знавець своєї справи, він справно виконує обов'язки жертви. Споживачі розуміють, що кожне їхнє незадоволення може коштувати роботи цьому панові. І, вилаявшись на винуватця, кожний водночас хоче відчутти себе також і благородним рятівником, який «спасає» іншого.

Даніель Пеннак насміхається із сучасного Парижа і його мешканців, які імітують щасливе життя. Письменник в іронічній манері показує, що більшість людей насправді – людоджери. Хтось метафорично, а хтось і буквально. Основний конфлікт у книжці розгортається навколо серії вибухів у супермаркеті, коли підозри раптом падають на Малоссена. Його колеги чомусь певні у тому, що це саме він кидає вибухові пристрої, бо весь час опиняється поблизу катастрофи. Здається, що Париж уже звик до постійних реальних терактів.

Прагнучи виправдатися, Малоссен дедалі сильніше усвідомлює, що у цьому світі він – жертва. Життя не приготувало для нього нічого кращого. Наприкінці роману він остаточно вирішує влаштуватися на роботу до видавництва, де його обов'язком буде виконувати саме цю роль. Роль автора успішного роману поки що не для нього.

Відкритий фінал

Хоча фінал твору відкритий (Малоссен знімає слухавку, щоб потелефонувати Королеві Забо), проте читач здогадується, чим усе завершиться. Директорка видавництва відверто сказала йому, що в суспільстві мусить бути той, хто грає роль цапа-відбувайла. Сучасний Париж такий, як і колись у Середньовіччі, коли панували релігійні чи якісь інші містичні ритуали. Часи змінюються, а людоджери лишаються такими самими.

Книжка, безумовно, заслуговує бути поміченою не тільки любителями французької літератури, а й усіма поціновувачами детективного жанру.

Молодий режисер Ніколя Бері екранізував цей роман Пеннака в 2013 році.

Серія детективних романів «Сага про Малоссена». Образ сучасного Парижа та його мешканців у романі «Все для людоджерів». Викриття абсурдності суспільства споживання. Детективна лінія твору. Образ Бенжамена Малоссена. Відкритий фінал. Метафоричний сенс назви роману. Іронічний стиль оповіді.

• Запитання для обговорення.

1. Розкажіть, чим вас зацікавили життя та творчість Даніеля Пеннака.
2. Визначте, завдяки чому Пеннак здобув світову славу.
3. Поділіться, чим вас вразила історія про Бенжамена Малоссена.
4. Поміркуйте, чи могли б події, описані в романі, відбуватися у якомусь іншому місті.
5. Визначте риси детективу у творі.
6. Аргументуйте, чи можна гумор Пеннака назвати «чорним».
7. Запропонуйте іншу назву для роману Даніеля Пеннака, поясніть свій вибір.

• Завдання для співпраці.

1. Об'єднайтеся в пари і складіть план фанфіка до роману Даніеля Пеннака «Усе для людоджерів».
2. Об'єднайтеся в групи і, використовуючи мережу інтернет, дослідіть читацькі відгуки про роман «Усе для людоджерів». Складіть спільний відгук про твір і розмістіть його в соціальних мережах.